

Keçecizade Mehmet Emin Bey

Keçecizade Hafız Mehmet Emin Bey, Osmanlı Devleti'nin son döneminde, 1879 yılında Balıkesir'de Börekçiler Mahallesi'nde dünyaya gelmiştir. O, "Keçeci", "Keçeci Hafız", "Keçecizade Emin Efendi", "Belediye Başkanı Hafız Bey", "Keçeci Hafız Emin Bey", "Hafız Bey", "Keçecizade" gibi çok çeşitli lakaplarla anılmıştır. Keçecizade Hafız Mehmet Emin Bey'in babası Hancı (veya Pabuççu) Ahmet Ağa, annesi Kamile Hanım'dır. Mustafa ve Hafız Şükrü adlı iki erkek kardeşinin olduğu tespit edilebilmiştir. Mehmet Emin Bey Balıkesir eşrafından Keçecizadeler ailesindedir, aile köklerinin Balyalı Mustafa Çavuş'a dayandığını ifade etmiştir. Araştırmalarımıza göre Keçecizade ailesinin 19. yüzyıl ve öncesi köklerinde Balya kazası olduğunu; muhtemelen keçecilik sanatını icra etmek üzere Balıkesir şehir merkezinde sakın olmaya başladıklarını ve zamanla da Balya kazası köklerinden tamamen koştuklarını söyleyebiliriz. İlk eğitimi Balıkesir'de ismini tespit edemediğimiz mahalle mektebinde almış, aynı zamanda Balıkesir bilginlerinden olan dayısı Hafız Ramazan Efendi'den de özel dersler almak suretiyle henüz çocuk denecek yaşta hafız olmuştur. Ancak 12 yaşında iken babasının ani vefatı üzerine orta ve yüksek tahsil yapamamış, iş hayatına atılmak zorunda kalmıştır. Onun ilk ticari faaliyeti meyve satıcılığı, ilk sanatı ise baba mesleği olan pabuççuluk olmuştur. Ayrıca kiralamak suretiyle Keten Hanı Kahvehanesini işletmiş ve Balıkesir'de o zamanlar ünlü olan Aşçı Hekim'in yanında çalışmıştır. 16 yaşlarında iken Balıkesir'in o zaman en iyi keçeci ustalarından olan Keçeci Hacı Ali Usta yanında 2 yıl keçeci çıraklığı yapmıştır. Osmanlı Devleti döneminde Balıkesir'de dokumacılık ve keçecilik oldukça gelişmiş idi. Onun keçeciliğe yönelmesinde, Balıkesir'de icra edilen önemli iş kollarından biri olmasının da rolü olduğunu düşünmekteyiz. Daha sonra ticarete yönelmiştir. Önce kendi başına daha sonra ise Abacı Hacı İsmail Usta ile ortak olarak yün ve yumak ticaretine başlamıştır. Madan Salih Ağa'dan kiraladığı dükkanlarda keçe imali yapmıştır. İmal ettiği keçeleri Koşu Panayırında satarak ilk ticari başarısını elde etmiştir. Keçeciliğe ek olarak Madan Salih Ağa ile zahire ticareti de yapmıştır. Zeki, yetenekli, ileri görüşlü ve girişimci bir tüccar olarak 20 yaşında, Şark Halı Kumpanyası Balıkesir yün ve yapağı mubayaa memuru olmuştur. Kısa zamanda yeni işinde de ilerleyerek, elde ettiği ticari başarı ve sermaye ile Balıkesir'in birinci sınıf tüccarları arasına girmiştir. Mehmet Emin Bey, değişim ve yenilikleri takip eden, devletin bu yöndeki uygulamalarına katılan bir tüccar olmuştur. Örneğin Bursa'da tüccar ve sanayicilerin ürünlerini sergilemeleri amacıyla düzenlenen Bursa Sergisi'ne 1909 yılında katılmış ve dereceye girmiştir. Osmanlı devletinde ekonomi alanında başlayan değişim ve yenileşme çabaları, II. Meşrutiyet ile milli sanayi oluşturma hedefine yönelmiş ve sergiler de bu kapsamda düzenlenmiştir. Ayrıca Mehmet Emin Bey, 1917 yılında kurulan Osmanlı İtibarı Millî Bankası'nın hisse senetlerine halkın yazılmasını kolaylaştırmak için Balıkesir'de oluşturulan Osmanlı İtibarı Millî Bankası Hisse Kayıt Komisyonunda yer almıştır.

Mehmet Emin Bey, Balıkesir sevdalısı olarak elde ettiği kazanç ile yaşadığı şehre yatırım yapmış ve bir un fabrikası kurmuştur. Zamanla fabrikasını yeni teknoloji ile geliştirmiştir. Ancak daha sonra bu fabrika, Balıkesir'in Yunan işgaline uğraması ile 2 yıl kullanılamamıştır. Keçeci'nin bu ilerleyişi Birinci Dünya Savaşı başlangıcına değin aralıksız olarak sürmüştür. Serveti mühim bir yekûn tutan Keçeci Hafız Mehmet Emin Bey, Birinci Dünya savaşı yıllarında külliyyetli afyon mubayaası ile *The Oriental Carpet Manufactures* bünyesinde İngiltere'ye yün ihracatı yapmıştır. Ancak yine savaş dolayısıyla fiyatların düşmesinden dolayı çok zarara uğramış ve bunun neticesi olarak kısmi felç geçirmiştir. Mehmet Emin Bey, Balıkesir'in önde gelen ihracatçılarından olarak Balıkesir Ticaret Odası Başkanlığı yapmıştır. Hem Osmanlı Devleti hem de Türkiye Cumhuriyeti devrinde bu konumunu devam ettirmiştir.

Keçecizade Hafız Mehmet Emin Bey, İftelleli (Pamukçulu) Halil Efendi ile Emine Hanım'ın kızları olan Fatma Hanım

(1880-06.10.1937) ile evlenmiştir. Çiftin Kadriye (1900-1978), Ahmet Nazmi (1903-1940), Mehmet Emin (1905-1956/1957), Hilmi (1911-1979) ve Bedriye (1914-1999) olmak üzere beş çocukları dünyaya gelmiştir.

Mehmet Emin Bey, 30 Ekim 1918-30 Haziran 1920 tarihleri arasında, iki ayrı dönem halinde olmak üzere toplam üç yıla yakın Balıkesir belediye başkanlığı yapmıştır. 1919 yılında, Balıkesir'in elektrik ile aydınlatılması için girişimde bulunmuş ancak sürecin uzaması ve ardından Yunan işgali nedeniyle bu önemli hizmet hayata geçirilememiştir. Bu süreçte Mehmet Emin Bey'in Balıkesir'i terk etmek zorunda kalması ile bu başvuru Yunan İşgal Kumandanlığı tarafından iptal edilmiştir. Ancak İstiklal Harbi'nden sonra konu yeniden gündeme gelmiş ve yarım kalan aydınlatma işi tamamlanmıştır.

Mehmet Emin Bey, Millî Mücadele döneminde Balıkesir Belediye Başkanı olarak hemen her kararda, faaliyette imzası bulunan aktif bir kişi olmuştur. O, Balıkesir'de düzenlenen tüm kongrelere katılmış ve Heyet-i Merkeziye içerisinde Balıkesir merkez kazadan aktif bir üye olarak yer almıştır. İzmir Büyük Kongresine de katılmış ve kongrede başkan vekilliği yapmıştır. Balıkesir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisliği, Alacamescit toplantıları ve diğer tüm toplantılara katılmış, Balıkesir kongrelerinde Heyet-i Merkeziye üyeliği, protesto telgrafi çekilmesi, İstanbul Hükümeti yetkilileri ile görüşme, miting düzenleme heyeti başkanlığı yapmıştır. Hem Anzavur ile hem de Yunan işgal kuvvetleri ile savaşmak üzere Balıkesir Müfrezesi Tabur Komutanlığı, Balıkesir Milli Alay Komutanlığı yapmıştır. Anzavur Takip Harekâtında, Yunan işgal kuvvetlerine karşı Akhisar ve Soma cephelerinde, Bergama Baskını ve Savaştepe Muharebelerinde olağanüstü yararlılıkları görülmüş, takdir ve taltif edilmiştir. Milli Mücadele döneminde Balıkesir vilayetinde Keçecizade Hafız Mehmet Emin Bey maddi ve manevi olarak öne çıkmıştır. O, Milli Mücadele döneminde oldukça aktif bir hayat geçirmiştir. Bir taraftan İzmir'in işgali sonrasında düzenlenen toplantılarda yer almış, servetini harcamış, öte yandan da Kuva-yı Milliye için asker kaydına girişmiş, tek tek süvari toplamıştır. Vatanperver bir kişi olarak devletin bağımsızlığı ve hukuk düzeninin tesisi, asayiş ve güvenliğin sağlanması adına hareket etmiştir.

Yunan işgal kuvvetlerinin Balıkesir yönünde ilerleyişe devam etmeleri ve Balıkesir'in de işgali tehlikesi üzerine, 30 Haziran 1920'de, bütün mal ve mülkünü Balıkesir'de bırakmak zorunda kalan Mehmet Emin Bey, ailesiyle birlikte Susurluk yoluyla Antalya'ya gitmiş ve orada zafere kadar kalmıştır. Yunanlılar, Mehmet Emin Bey'in Balıkesir'de bırakmak zorunda kaldığı tüm mal ve mülklerine el koymuşlardır. Kurtuluştan sonra Balıkesir'e dönen Mehmet Emin Bey, işgalden önceki varlığına kavuşamayanlardan biridir. İşgalde el konulan mülklerini geri almak için açtıkları karşı davalarla uzun zaman uğraşmış ancak zaruret içinde yaşamaktan kurtulamamıştır. Mehmet Emin Bey 1924 yılında, Millî Mücadele döneminde gerek milli cephelerde ve gerek iç isyanların bastırılmasına hizmetleri ve yararlıklarından dolayı İstiklal Madalyası almaya TBMM'nce layık görülmüştür. Mehmet Emin Bey Millî Mücadele hareketine ailesiyle katılmış bir mücahittir. Oğlu Mehmet, damadı İbrahim Sami ve Balyalı Mustafa Çavuş da onun yanında yer almışlar ve TBMM'nce istiklal madalyasına layık görülmüşlerdir.

Mehmet Emin Bey, Cumhuriyet döneminde de bir yandan Balıkesir'in önde gelen ihracatçılarından biri olarak ticaret ile meşgul olmuş, diğer yandan da siyasal olay ve olguların içerisinde yer almıştır. Balıkesir Cumhuriyet Halk Fırkası'nın önde gelen şahsiyetlerinden biri olarak Belediye Meclisi'nde yer almıştır. O, Cumhuriyet Halk Fırkası'ndan olmasına rağmen Balıkesir'in tanınmış tüccarlarından ve sevilen eşraflarından biri olarak Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın Balıkesir'de teşkilatlanmasına yardımcı olmuştur.

Mehmet Emin Bey, Balıkesir'de bıraktığı hayır eserleri ile de tanınmıştır. Bunlardan biri ve belki en önemlisi kendi adıyla anılan *Keçeci Suyu*'dur. Birinci Dünya Savaşı sırasında, savaş ortamından kaynaklı olarak yaşanan pek çok

sorunun yanında Balıkesir’de su sıkıntısı da baş göstermeye başlamıştır. Çünkü daha önce iskân edilen göçmenlere, Balkan Savaşları sırasında ve sonrasında eklenen yeni göçmenlerle nüfusu artan Balıkesir şehri için mevcut su kaynakları yetersiz gelmeye başlamıştır. Ayrıca mevcut sular, döneminin koşullarıyla kıyaslandığında elverişsizdir. 1916 yılında Mehmet Emin Bey’in de aralarında bulunduğu yetkililerce, yaşanan su sorununu şehre bol, temiz ve içilebilir içme suyu getirmek suretiyle çözmek için bazı girişimlerde bulunulmuştur. Birinci Dünya Savaşı sonrasında, mütareke dönemi koşulları ve ardından yaşanan Yunan işgali nedeniyle zorunlu çözümü ertelenen bu önemli sorun, Cumhuriyetin ilk yıllarında devlet-millet iş birliği ile köklü ve ileriye dönük bir şekilde çözümlenmiştir. Ulusal ve yerel kaynaklarla hayata geçirilen bu büyük projeyi, Balıkesirliler, sorunun çözümü yönündeki üstün hamiyeti nedeniyle Mehmet Emin Bey’e bir vefa borcu olarak görmüş ve *Keçeci Suyu* diye hatırlamayı tercih etmiştir.

Keçecizade Hafız Mehmet Emin Bey’in Keçecizade Konağı olarak anılan evi Millî Mücadele döneminde pek çok toplantıya tanıklık etmiş bir mekân olmuştur. Bu mekân Cumhuriyet döneminde başta Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Kazım Özalp ve Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak olmak üzere devlet ricalinin ikametine tahsis edilmiştir. Mehmet Emin Bey, hem soyunu, aile köklerini hem de kendi mesleğini ifade eden “Keçeci” soyadını almıştır. Mehmet Emin Bey, 10 Aralık 1935 günü henüz 56 yaşında iken vefat etmiştir. Görece kısa ömrüne pek çok iş ve hizmet sığdırmıştır.

Mehmet Emin Bey’den geriye kalanlar arasındaki 20 sayfalık Osmanlı Türkçesi metin büyük önem arz etmektedir. *Hatırat* olarak tanımlanan metin Keçecizade Hafız Mehmet Emin Bey tarafından; Birinci TBMM Karesi (Balıkesir) Mebusları olan Mehmet Vehbi Bolak, Abdülgafur Iştın, Hasan Basri Çantay ve İbrahim Cevdet Yörük’e hitaben ve 20 Eylül 1921 tarihli telgraflarına cevaben yazılmıştır.

Hatıratta, Millî Mücadele döneminde Mehmet Emin Bey’in başından geçenlerin küçük bir kesiti sunulmaktadır. Ancak olay ve olgular ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. Mehmet Emin Bey hatıratına, Yunan işgal kuvvetlerinin 15 Mayıs 1919’da İzmir’i işgal etmeleri üzerine kendisinin girişimleri ile Milli Mücadeleye nasıl ve hangi şartlar altında karar verildiğini, yine kendisinin askeri ve mülki erkan nezdinde hangi girişimlerde bulunduğunu belirterek başlamaktadır. Devamında Balıkesir Kuvâ-yı Milliyesi’nin kalbi olan Alacamescit toplantılarında alınan kararların nasıl uygulandığı hakkında bilgiler bulunmaktadır. O, Kuvâ-yı Milliye’nin Balıkesir’deki maddi durumunu daha da güçlendirmek için sadece kendisi değil hanımı ve kızı adına da yardımlarda bulunduğunu, daha sonra silahlı mücadele safhasında oğlu ve kâtibiyile birlikte bizzat eylemli olarak yer aldığını anlatır. Bu da Millî Mücadele döneminde Keçecizade ailesinin akıl baliğ olan tüm fertlerinin Kuva-yı Milliye saflarında yer aldığını göstermektedir.

Hatıratta, Keçecizade Hafız Mehmet Emin Bey tarafından, dönemin siyasi, askeri, mülki pek çok kişisi hakkında değerlendirmelerde bulunmaktadır. Bu kişiler arasında Birinci TBMM Karesi (Balıkesir) Mebusları olan Mehmet Vehbi Bolak, Abdülgafur Iştın, Hasan Basri Çantay ve İbrahim Cevdet Yörük beyler, 14.Kolordu Komutanı Mirliva Yusuf İzzet Met, İzmir Kuzey Cephesi Komutanı Albay Kazım Özalp, Karesi Mutasarrıfı Hilmi Ergeneli, İzmir Kuzey Cephesi Akhisar Bölgesi Komutanı Binbaşı Ahmet Derviş Bey, Kırşehir Mebusu Mehmet Rıza Silsüpür, Karesi Jandarma Alay Kumandanı Hürşid Bey, Hüseyin Vâsıf Çınar, Bursa Valisi Hacim Muhittin Çarıklı, Karesi Mutasarrıfı İsmail İzzet Bey, Sait Bey, Yusuf Bey, Boşnak Mehmet Ali Çavuş, Çerkez Ethem Bey, Çerkez Tevfik Bey, Kako Mehmet Efendi, Arnavut Aziz Kaptan, Yüzbaşı İsmail Hakkı Bey vd. bulunmaktadır. Ayrıca kamu ve hukuk düzenini bozan Ahmet Anzavur, Ahmet Anzavur’un oğlu Abdülkadir, Hacı Musa, İbrahim Çavuş, Kürt Mehmet Çavuş, Sünlüklü Davut gibi asilere de yer verilmiştir.

Hatıratta Anzavur Takip Harekâtı oldukça ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Keçecizade Hafız Mehmet Emin Bey’in

“Anzavur’un pek mübarek Sabah ismindeki beygirini bile esir aldım” ifadesinden, Birinci Anzavur Harekâtı’nda ön cephede savaştığı anlaşılmaktadır. Daha sonra Kırkağaç, Soma ve Savaştepe bölgelerinde Yunan İşgal Kuvvetleri ile yine ön saflarda cereyan eden mücadelesini ayrıntılı olarak aktarır. Ayrıca Savaştepe muharebelerinde cepheyi en son terk ettiklerini, Mustafakemalpaşa’da kendilerinden önce Balıkesir’den ayrılmış olan ailesini bulabildiğini, Bilecik’te oluşturulan savunma kuvvetleri içerisinde yer aldığını ve Yunan işgali sırasında evinin yağmalandığını anlatır.

Hatıratında, Keçecizade Hafız Mehmet Emin Bey Bilecik’te iken TBMM Başkanı Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin beraberinde Fevzi Paşa ve bazı milletvekilleri olduğu halde Bilecik’e geldiğinden de bahsedilir. Mustafa Kemal Paşa Bilecik’e yaya olarak girer iken Mehmet Emin Bey Paşa’yı Bilecik Düyun-ı Umumiyesi önünde karşılamış, Miralay Kazım (Özalp) Bey Mehmet Emin Bey’i takdim eylemiştir. Mustafa Kemal Paşa Mehmet Emin Bey’in elini sıkıp, hatırını ve tekrar tekrar bir şeye ihtiyacının olup olmadığını sormuştur. Mehmet Emin Bey de “Allah ömürler versin. Cenabı Allah sizleri millete bağışlasın” diye dua etmiştir.

İsmail OĞUZ

KAYNAKÇA

BOA.İ.MMS.178-4; BOA.DH.HMŞ.28-25; BOA.DH.KMS.52-31; BOA.DH.ŞFR.646-28; BOA.DH.UMVM.4-14; BOA.DH.UMVM.7-6; BOA.DH.UMVM.72-44; BOA.DH.UMVM.74-28; BOA.DH.UMVM.147-32; BOA.DH.UMVM.153-3; BOA.DH.UMVM.153-62; BOA.DH.UMVM.159-3; BOA.DH.UMVM.163-103; BOA.DH.UMVM.163-105; BOA.NFS.d.1260; BOA.ML.VRD.TMT.7228; BOA.Y.PRK.UM.18-106.

BCA, 30-10-0-0/6-38-36; BCA.30-10-0-0/195.337.2; BCA.30-18-1-1/3-24-13.

T.C. Resmi Gazete, 27 Temmuz 1960, S.10562, s.1820.

TBMM Tutanak Dergisi, 2. D., 2.Y.Y., (21.04.1340) 21 Nisan 1924, 43.B., 1.O., (C.8/1) C.1, s.953.

TBMM Tutanak Dergisi, 2.D., 4.Y.Y., 15 Şubat 1926, 56.B., 1.O., (C.22) C.1, s.199.

TİTE-A10 Kataloğu.

HVS 1306/1889, Bursa: Matbaa-i Vilayet-i Hudavendigâr; **HVS 1306-1307/1890**, Bursa: Matbaa-i Vilayet-i Hudavendigâr.

KVS 1305/1888, Balıkesir (Karesi): Karesi Vilayeti.

1926-1927 TCDS.

BTSOS 1926, Hüsn-i Tabiat Matbaası, İstanbul, 1926.

BTO 10. Yılda.

Balıkesir İktisat Kılavuzu, Haz. BTO İstatistik ve Neşriyat Servisi, İstanbul: Şehir Matbaası, 1957.

Balıkesir: Bir Kentin Kimliği, Ankara: yy, 1997, s.25.

Balıkesir Ekspres, 12 Ocak-16 Şubat 1988.

Balıkesir Postası, 13-27 Mart 1945; 14-23 Nisan 1950.

Bozkurt, 25 Kasım 1971.

Hakimiyeti Milliye, 24 Ekim 1930.

İzmir'e Doğru, 20 Kasım 1919; 30 Kasım 1919; 20 Ocak 1920; 21 Ocak 1920; 3 Mart 1920; 4 Nisan 1920; 7 Nisan 1920; 11 Nisan 1920; 14 Nisan 1920; 18 Nisan 1920; 21 Nisan 1920; 25 Nisan 1920; 27 Nisan 1920; 3 Mayıs 1920; 5 Mayıs 1920; 9 Mayıs 1920; 12 Mayıs 1920; 16 Mayıs 1920.

Karesi, 20 Mart 1915; 31 Mayıs 1915; 29 Kasım 1915; 31 Ocak 1916; 14 Şubat 1916; 4 Şubat 1917; 14 Mayıs 1917; 30 Temmuz 1917; 18 Nisan 1918; 5 Aralık 1918; 2 Mart 1925; 9 Mart 1925; 11 Mayıs 1925; 18 Mayıs 1925; 15 Haziran 1925; 13 Temmuz 1925; 13 Temmuz 1925.

Müdafaa, 26 Mart 1925.

Ses, 7 Kasım 1918; **Ses**, 23 Ocak 1919.

Türk Dili, 10 Kasım 1926; 11 Kasım 1926; 12 Kasım 1926; 6 Ocak 1927; 30 Kânunusani 1931; 20 Mayıs 1931; 21 Mayıs 1931; 11 Birinci Kanun 1935; 11 Birinci Kanun 1935; 15 Ağustos 1951; 5 Ekim 1951; 10.09.1987; 15.09.1987; 16.09.1987; 17.09.1987; 17.09.1987; 18.09.1987; 18.09.1987; 19.09.1987.

Zafer-i Milli, 27 Nisan 1924.

Keçeci zade Hafız Mehmet Emin Bey'in 19 sayfalık Osmanlı Türkçesi Hatırâtı.

ACAR, İsmail, **Atatürk'ün Balıkesir Ziyaretleri, Manevî Dünyası ve Balıkesir Hutbesi**, Balıkesir: Akça Form Matbaacılık, 2010.

AKARSLAN, Mediha, **Türk Milli Mücadelesi'nin Balıkesir Cephesi**, Ankara: Öteki Yayınevi, 1998.

AKARSLAN, Mediha, "Milli Mücadele Döneminde Balıkesir'de Kamuoyunun Oluşması ve Hey'et-i Merkeziye Karar Defteri, **Atatürk Yolu Dergisi**, C.5, S.17, 1996, ss.1-24.

AKINCI, İbrahim Ethem, **Demirci Akıncıları**, Ankara: TTK Basımevi, 2009.

AKMAN, Mehmet, "**Balıkesir Yöresinde Ahilikten Kalma Tören ve Uygulamalar**", Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir, 2006.

AKPINAR, Deniz-BİROL, Nurettin, "Osmanlı'dan Cumhuriyete Sivas Vilâyetinde Dokuma Sektörü ve Gelişimi", **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C.16, S.2, 2015, ss.215-238.

AKPINARLI, Kerim Kâni, **Balıkesir Şehir ve Belediye Tarihi**, Balıkesir: Dileksan, 2009.

[AKPINARLI] K. Kani, "Keçeci Hafız Mehmet Emin", **Kaynak**, S.36, Üçüncü Yıl, 19 İkincikânun 1936, Balıkesir Halkevi, ss.917.

[AKPINARLI] K. Kani, "Keçeci Hafız Mehmet Emin", **Kaynak**, S.37, 19 Şubat 1936, Balıkesir Halkevi, ss.11-12.

ALBAYRAK, Mustafa, **Millî Mücadele Dönemi'nde Batı Anadolu Kongreleri (17 Mart 1919-2 Ağustos 1920)**, Ankara: AKDYYK ATAM Yay., 1998.

ANADOLU VE RUMELİ'DE GERÇEKLEŞTİRİLEN ULUSAL VE YEREL KONGRELER VE KONGRE KENTLERİ BİBLİYOGRAFYASI, C.3, Yerel Kongreler (İzmir, Balıkesir), Ankara: TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yay., 1993.

ARICIOĞLU, Samet, "**Milli Mücadelede Soma**", Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2018.

AYDOĞMUŞ, Ezgi, "**Atatürk Dönemi Tarım Politikalarının Balıkesir'deki Uygulamaları (1923-1938)**", Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir, 2017.

AYGÜN, Sevgi, "**692 No'lu Balıkesir Şer'iyeye Sicil Defteri (Transkripsiyon ve Değerlendirme)**", Yüksek Lisans Tezi, Manisa, 2005.

AYHAN, Aydın-AKSOY, Hasan Âli, **Kendi Yurdunda Esir Olmak İşgal Yıllarında Balıkesir**, Balıkesir: Grafik-Tasarım-Baskı ve Cilt, 2011.

AYHAN, Aydın, "İzmir'in İşgali Sırasında Balıkesir", **Millî Mücadele'de Balıkesir**, TDAV, İstanbul: Pamuk Ofset, 1990, ss.157-177.

BALTAOĞLU, Ali Galip, **Atatürk Dönemi Valileri (29 Ekim 1923-10 Kasım 1938)**, Ankara: Ocak Yay., 1998.

BAYAR, Celal, **Ben de Yazdım**, C.5, İstanbul: Baha Matbaası, 1967.

[BAYRI], Mehmet Halit, "Balıkesir'de Keçecilik", **Halk Bilgisi Haberleri**, 3.Yıl, S.29, 29 Ekim 1933, ss.120-127.

BAYRI, Mehmet Halit, **Halk Âdetleri ve İnanmaları**, İstanbul: İstanbul-Eminönü Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Neşriyatı XI, 1939.

BOLAK, Ahmet Aydın, "Balıkesir'de Kuvâ-yi Millîye Çalışmaları (Balıkesir Hey'et-i Merkezîyesi)", **Millî Mücadele'de Balıkesir**, TDAV, İstanbul: Pamuk Ofset, 1990, ss.53-155.

BOLAK, M. Vehbi, "Milli Mücadele'de Balıkesir, Kuvâ-yi Millîye Hareketi Nasıl Doğdu? Nasıl Büyüdü ve Kuvâ-yi Millîyeciler Nasıl Çalıştı?", **Millî Mücadele'de Balıkesir**, TDAV, İstanbul: Pamuk Ofset, 1990, ss.157-177.

BURSA SERGİSİ, S.10, 28 Ocak 1910, s.110-120.

ÇANTAY, Hasan Basri Çantay, **Kara Günler ve İbret Levhaları**, İstanbul: Ahmed Said Matbaası, 1964.

ÇAVULDUR, Ekrem, "Balıkesir Tarihçesine İlgili Eski Bir Vesika", **Kaynak**, S.60, Balıkesir, 1937, s.317-318.

ÇELEBİ, Mevlüt, "İzmir'in İşgalinden Önce Şehzade Abdürrahim Başkanlığında Anadolu'ya Gönderilen Nasihat Heyeti (Anadolu Heyet-i Nasîhası): 16 Nisan-18 Mayıs 1919", **ATAM Dergisi**, C.VI, S.18, Ankara, Temmuz 1990, ss.561-589.

ÇELİK, Şenol-ÖNCÜ, Faruk, **Balıkesir'de Zaman ve Mekân**, İstanbul: Kristal Reklam ve Matbaacılık, 2012.

ÇEVİK, Zeki, **Milli Mücadele'de Müdafaa-i Hukuk'tan Halk Fırkası'na Geçiş (1918-1923)**, Ankara: ATAM Yay., 2002.

ÇEVİK, Zeki, **Kuvâ-yı Milliye Şehri Balıkesir Kent'in Yakın Tarihinden Sosyal ve Kültürel İzler**, Balıkesir: Petek Ofset, 2017.

ÇEVİK, Zeki, "Batı Anadolu'da Kuva-yı Milliyeci Bir Aydın: Hasan Basra (Çantay) Bey", **Kuva-yı Milliye'nin 90. Yılında İzmir ve Batı Anadolu Uluslararası Sempozyum Bildirileri 6-8 Eylül 2009 II. Kitap**, Haz.: Oktay Gökdemir,

Ankara: BMS Matbaacılık, 2010, ss.107-121.

ÇEVİK, Zeki, "Milli Mücadele'de Bandırma ve Çevresinde Yunan Mezalimi", **Uluslararası Bandırma ve Çevresi Sempozyumu (UBS'18) Tam Metin Bildiriler Kitabı I: Tarih, Arkeoloji, Göç Hareketleri, Önemli Şahsiyetler, Kültür ve Folklor, Edebiyat ve Eğitim**, Editörler: Zekai Mete vd., Bandırma-Balıkesir, 17-19 Eylül 2018, ss.140-167.

DEVELLİOĞLU, Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 1993.

DOĞAN, Murat Ali, "**Milli Mücadele'de Balıkesir**", Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1987.

DUYMAZ, Ali-ŞAHİN, Halil İbrahim, "Meslek Folkloru Kapsamında Geleneksel Mesleklerdeki Pir İnancı ve Hikâyeleri Üzerine Bir Değerlendirme", **Millî Folklor**, 2010, Yıl 22, S.87, ss.101-121.

ERGENELİ, A. Hilmi, "1919'da Ayvalık Savunması ile İlgili Anılar", **TTK Belleten**, XLIII/189-190 (1985), ss.167-235.

ERGİN, Feridun, "Birinci Dünya Savaşı'nda ve Atatürk Döneminde Fiyatlar ve Gelirler", **ATAM Dergisi**, 3 (7), 1986, ss.59-84.

ERŞAN, Mesut, "1.Dönem Bolu Milletvekili Mirliva Yusuf İzzet Paşa", **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.18, S.1, Bahar 2009, ss.26-40.

GAZÂLÎ, Mehmet, **Balıkesir Vilayeti Coğrafyası (1927)**, Haz. Alper Uzun, Mustafa Fırat Gül, Ankara: Pegem Akademi, 2018.

GENÇ, Hamdi, ALBAYRAK, Gökçen Coşkun, "Milli Fabrikacılar Cemiyeti ve 1917 Sanayi Sayımı", **Tarih ve Toplum Yeni Yaklaşımlar**, Güz 2006, S.4, ss.209-236.

GÖKÇEN, Salim, **Bozdağ'ın İşgali ve Ali Rıza Paşa Hükümeti'nin İstifası**, Ankara: AKDITYK ATAM Yay., 2003.

GÖRGÜLÜ, İsmet, **On Yıllık Harbin Kadrosu 1912-1922 Balkan-Birinci Dünya ve İstiklal Harbi**, Ankara: AKDITYK TTK Basımevi, 1993.

GÜNENDİ, Refik, "**Cumhuriyet'in İlanının İlk Yıllarında Balıkesir (1923-1926)**", Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir, 2019.

HÜLAGÜ, Orhan, "Anzavur İsyanı", **ATAM Dergisi**, C.14, S.40, ss.49-67.

IŞIKAKDOĞAN, Abdulbaki, "**Balıkesir Çeşmeleri**", Yüksek Lisans Tezi, Van, 2013.

İÇPINAROĞLU, Eczacı Muammer, **Balıkesir'imizden Tarih ve Hatıralar**, 1989 (Basılmamış Anılar ve Düşünceler).

İLGÜREL, Mücteba, **Millî Mücadele'de Balıkesir Kongreleri**, İstanbul: AKDITYK ATAM Yay., 1999.

İLGÜREL, Mücteba, "Balıkesir Kongrelerinin Milli Mücadeledeki Hizmetleri", **Millî Mücadele'de Balıkesir**, TDAV, İstanbul: Pamuk Ofset, 1990, ss.179-186.

İLGÜREL, Mücteba, Hacim Muhittin Çarıklı (1881-1965) (<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/hacim-muhittin-carikli-1881-1965/01.08.2021>)

İSKENDER, Betül, "**Mahalli İdarelerin Kuruluş Sürecinde Balıkesir Belediyesi (1864-1922)**", Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir, 2009.

- JAESCHKE, Gotthard, **Türk Kurtuluş Savaşı Kronolojisi**, AKDITYK TTK Basımevi, Ankara, 1970.
- KALYONCUOĞLU, Zeynep, “**Anadolu’da Kuva-yı Milliye’nin Oluşumu**”, Doktora Tezi, Ankara, 2011.
- KARAKAŞ, Ömer, “Balıkesir’de Serbest Cumhuriyet Fırkası’nın Teşkilatlanması ve Belediye Seçimleri”, **Turkish Studies**, Sayı 8/5, (İlkbahar 2013), Ankara, ss.357-375.
- KAYYUM, İbrahim Sami, **Vatan İşlerinde Cür’etkâlıklarım Hacı Kayyumoğlu İbrahim Sami**, Haz.: Kahraman Bostancı, Bursa: Irmak Baskı Tesisleri, 2006.
- KERİMOĞLU, Hasan Taner, “İzmir’de Ticari İşletmeler”, **İzmir Ansiklopedisi**, C.: Tarih, 2013, ss.118-124.
- KIPÇAK, M. Reşit Kıpçak, **Turistik-Ekonomik Balıkesir**, yyy: Acar Matbaası, 1968.
- KIPÇAK, M. Reşit, **50. Yılda Balıkesir**, Balıkesir: BTO Yay., Balıkesir, 1973.
- KIPÇAK, M. Reşit, **Merhaba Balıkesir**, İzmir: Star Ofset, 1999.
- KIZILIRMAK, Ahmet, “**Askeri ve Siyasi Yönleriyle Kâzım Özalp**”, Doktora Tezi, Ankara, 2012.
- KOÇAK, Cemil, **Belgelerle İktidar ve Serbest Cumhuriyet Fırkası**, İstanbul: İletişim Yay., 2006.
- MERCAN, İsmail Hakkı, “Tarihi Çeşmeler”, **Balıkesir’im Dergisi**, Balıkesir, 2009, ss.75.
- METİNSOY, Murat Metinsoy, “İki Savaş Arası Türkiye’de Sanayi, İthalat ve Ekonomik Kriz Kısacasında Zanaatkârlar”, **Tanzimat’tan Günümüze Türkiye’de İşçi Sınıfı, 1839-2014: Yeni Yaklaşımlar, Yeni Alanlar, Yeni Sorunlar**, Editörler: Y. Doğan Çetinkaya-Mehmet Ö. Alkan, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay., 2015, ss.284-321.
- MUTAF, Abdülmecit, **Salnâmelerde Karesi Sancağı (1847-1922)**, yyy: yy, 1997.
- OĞUZ, İsmail, **Kuva-yı Milliyecilikten Valiliğe: İbrahim Ethem Akıncı**, Ankara: AKDITYK ATAM Yay., 2017.
- OĞUZ, İsmail, “Balıkesir’e Değer Katmış Şahsiyetlerden: Kuvâ-yı Milliye Kahramanı ve Milli Mücahid Balıkesir Belediye Başkanı Keçecizade Hafız Mehmet Emin Bey”, **Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi**, C.7, S.4., 2020, ss.2258-2310.
- OĞUZ, İsmail, **Kuva-yı Milliyeci Bir Belediye Başkanı: Keçecizade Hafız Mehmet Emin Bey**, İstanbul: Kriter Yayınevi, 2021.
- ÖÇAL, İsmail Cemil, **Soyağacı (Şecere)**, Ankara: yy, 1997.
- ÖNTUĞ, Mustafa Murat, “**XVII. yüzyılın İlk Yarısında Balıkesir Şehrinin Fiziki, Demografik ve Sosyo-ekonomik Yapısı**”, Doktora Tezi, Konya, 2003.
- ÖZALP, Kâzım, **Millî Mücadele 1919-1922 I**, Ankara: AKDITYK TTK Basımevi, 1988.
- ÖZCAN, Abdülkadir, “Akıncı” Maddesi, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C.2, İstanbul, 1989, ss.249-250.
- ÖZDEMİR, Zekeriya, **Balıkesir Bölgesinde Millî Mücadele Hareketleri**, Ankara: Tisamat Basım Sanayii, 1997.
- ÖZDEMİR, Zekeriya, **Karasi Beyliği’nden Cumhuriyet’e Balıkesir Mülki İdarecileri**, Ankara: Buluş Tasarım ve Matbaacılık, 2003.
- ÖZKAYA, Yücel, “Kuvâ-yı Milliye”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C. VIII, S.24, Temmuz 1992, ss.451-480.

ÖZSARI, Mustafa, **Balıkesir Kuva-yı Milliyecileri**, İzmir: Printer Ofset Matbaacılık San. Tic. A.Ş., 2019.

RASİMOĞLU, Gülser İlihan, “Verem iyi Olur Bir Hastalıktır: Cumhuriyet İlk Yıllarında Verem Mücadelesi ve Siyaset”, **Toplumsal Tarih Dergisi**, (29 Ağustos 2018), S.51.

SALMAN, Mustafa, **Balıkesir Tarih, Coğrafyası**, Balıkesir: yy, byy.

SAMİ, Şemseddin, **Kamus-ı Türkî**, Haz. Paşa Yavuzarslan, Ankara: TDK Yay., 2010.

SARIHAN, Zeki, **Kurtuluş Savaşı Günlüğü I (Açıklamalı Kronoloji) Mondros’tan Erzurum Kongresi’ne (30 Ekim1918-22 Temmuz 1919)**, AKDITYK TTK Basımevi, Ankara, 1993.

SEPETÇİOĞLU, Tuncay Ercan, “Milli Mücadele Döneminde Hacim Muhiddin (Çarıklı) Beyin Batı Anadolu’daki Faaliyetleri”, **Studies Of The Ottoman Domain**, C.5, Sayı:8, Şubat 2015, ss.48-67.

SOFUOĞLU, Adnan, **Kuva-yı Milliye Döneminde Kuzeybatı Anadolu 1919-1921**, Ankara: Genelkurmay Basımevi, 1994.

SU, Kamil, **XVII ve XVIII. Yüzyıllarda Balıkesir Şehir Hayatı**, İstanbul: yy, 1937.

SÜSLÜ, Azmi-BALCIOĞLU, Mustafa, **Atatürk’ün Silah Arkadaşları**, Ankara: ATAM Yay., 1999.

ŞAHİN, Mehmet, Balsu Derneği 1968-1994, Balıkesir: İnce Ofset, byy.

ŞİMŞİR, Sebahattin, “Balıkesir’in Misâk-ı Milli kahramanlarından ihmal edilmiş bir isim: Belediye Reisi Keçeci Hafız Mehmed Emin Efendi ve hatıraları”, **Yeni Türkiye**, Yıl: 23, Sayı: 93 (Ocak-Şubat), Özel sayı-Mîsâk-ı Milli, Ankara: Yeni Türkiye Stratejik Araştırma Merkezi, 2017, ss.1389-1405.

ŞİMŞİR, Sebahattin, Balıkesir Kongreleri ve Belediye Reisi Keçecizade Hafız Mehmet Efendi, **Çelebi Tarih, Kültür ve Düşünce Dergisi**, Yıl: 1, Sayı: 3, Aralık 2020, ss.112-115.

TAÇALAN, Nurdoğan, **Ege’de Kurtuluş Savaşı Başlarken**, İstanbul: Hür Yayınları, 1981.

TANÖR, Bülent, **Türkiye’de Kongre İktidarları (1918-1920)**, İstanbul: YKY, 2009.

TANSEL, Selahattin, **Mondros’tan Mudanya’ya Kadar**, C.I, İstanbul: MEB Yay., 1991.

TAŞDEMİR, Serap, “Ayvalık Türk Ocağı ve Etkinlikleri”, **Türklük Bilimi Araştırmaları**, S.28, 2020, ss.341-362.

TAŞDEMİR, Serap, “Serbest Cumhuriyet Fırkası’nın Ayvalık Teşkilatlanması ve 1930 Yılı Belediye Seçimleri”, **ÇTTAD**, XIX/39, (2019/Güz), ss. 613-634.

TEKELİ, İlhan-İLKİN, Selim, **Ege’deki Sivil Direnişten Kurtuluş Savaşı’na Geçerken Uşak Heyet-i Merkeziyesi ve İbrahim (Tahtakılıç) Bey**, Ankara: AKDITYK TTK Basımevi, 1989.

TEKEREK, Meltem, İtibar-ı Millî Bankası (<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/itibar-i-milli-bankasi/01.08.2021>).

TINAL, Melih-ARICIOĞLU, Samet, “Milli Mücadele’de Soma”, **ÇTTAD**, XVIII/37 (2018-Güz), ss.511-530.

TUNÇAY, Mete, **Türkiye Cumhuriyeti’nde Tek-Parti Yönetimi’nin Kurulması (1923-1931)**, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay., 1992.

Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi, *Sivas Kongresi ve Heyet-i Temsiliye Devri İstanbul'un İtilâf Devletleri Tarafından Resmen İşgali Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin Kurulması Batı Anadolu ve Trakya Cephelerinde Yunan İleri Harekâtı (4 Eylül 1919-9 Kasım 1920)*, C.II, K.2., Ankara: Genelkurmay Basımevi, 1999.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, **Karesi Vilâyeti Tarihçesi**, Haz. Abdülmecit Mutaf, Balıkesir: Petek Ofset, 2000.

ÜNLÜYOL, Aynur, “**Şeriyye Sicillerine Göre XVIII. Asrın İlk Yarısında Balıkesir (1700-1730)**”, Doktora Tezi, Bursa, 1995.

VARDİ, Hakan, “**Osmanlı Dönemi Balıkesir Hamamları**”, Yüksek Lisans Tezi, Van, 2010.

YAŞAYANLAR, İsmail, “19. Ve 20. Yüzyıllarda Kirmasti ve Mihaliç Kazalarında At Yetiştiriciliğine Dair Veriler”, **OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi)**, 37/Bahar 2015, ss.375-396.

YETİM, Fahri, “Milli Mücadele Döneminde İsyancıların Gölgesinde Düzce ve Çevresinde Asayiş Sorunları”, **CTAD**, Yıl 7, Sayı 13 (Bahar 2011), ss.54-69.

YILMAZ, Şerafettin, **İstiklal Savaşında Balıkesir’e Bağlı Akhisar ve Soma Cepheleri**, Balıkesir: Balıkesir Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yay., 1990.

YİĞİT, Yücel, “İzmir’in İşgaline Karşı Gecikmiş Bir Tepki Olarak Balıkesir Mitingi”, **Kuva-yı Milliye’nin 90. Yılında İzmir ve Batı Anadolu Uluslararası Sempozyum Bildirileri 6-8 Eylül 2009 II. Kitap**, Haz.: Oktay Gökdemir, Ankara: BMS Matbaacılık, 2010, ss.48-71.

YÜZBAŞI İSMAİL HAKKI BEY, **1920’de Balıkesir-Balıkesir Rehberi (1920)**, Balıkesir: Alem Basımevi, 1997.

ZİYANAK, Filiz Ziyanak, “Osmanlı Toplumunda Verem Hastalığı (19. Yüzyıl Sonları ve 20. Yüzyıl Başları)”, Doktora Tezi, Gaziantep, 2021.

<http://bato.org.tr/eski-baskanlar/?lang=tr>/Erişim Tarihi: 07.12.2020.

<https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi. 01.12.2020.

<http://10balikesir.com/kose-yazilari/kececizade-hafiz-mehmet-emin-efendi.html> Erişim Tarihi: 07.12.2020

<http://www.izmir.gov.tr/ataturk-un-hayatinda-izmir> Erişim Tarihi: 12.12.2020

<http://www.haberci71.com/yazar.asp?yazilar/> Erişim Tarihi: 03.12.2020

<https://simendiferdotorg.files.wordpress.com/2020/10/turkiye-demiryollari-haritasi-2019.jpg>/Erişim Tarihi: 03.12.2020

<http://www.kirkagac.gov.tr/cam/>Erişim Tarihi: 03.12.2020

<http://www.manyas.gov.tr/manyasin-tarihcesi> Erişim Tarihi: 02.12.2020

<https://www.ttk.gov.tr/genel/tarih-cevirme-kilavuzu/> Erişim Tarihi: 12.12.2020, 20.06.2021

<https://www.balikesir.bel.tr/kurumsal/belediye-tarihcesi/>Erişim Tarihi: 30.07.202.

<https://islamansiklopedisi.org.tr/israf/01.08.2021>.

<https://kuran.diyagnet.gov.tr/tefsir/furkan/01.08.2021>

Muhterem Öztürker ile 25.07.2018, 26.07.2018 ve 14.09.2018 tarihli görüşmelerden.

Kâmil Aslıer ile 30.11.2020, 01.12.2020 tarihli görüşmelerden.

Hülya Zengintaş ile 30.11.2020 tarihli görüşmeden.

Gülden Sarıbaş ile 25.06.2021, 29.06.2021, 30.07.2021, 31.07.2021, 09.08.2021 tarihli görüşmelerden.

Gülperi Zarplı Özcan'ın röportaj sorularına verdiği yanıtlar

Oğuz Erkan Arşivi

Muhterem Öztürker Arşivi

Gülden Sarıbaş Arşivi

19/01/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/kececizade-mehmet-emin-bey/?pdf=7689> adresinden erişilmiştir